

Onderwerp Stand van zaken klimaatadaptatie gemeente Groningen

Steller T. Ekamper

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon	065 026 02 05	Bijlage(n)	1	Ons kenmerk	542883-2021
Datum	8-12-2021	Uw brief van		Uw kenmerk	-

Geachte heer, mevrouw,

In februari 2020 presenteerden we u de uitvoeringsagenda klimaatbestendig Groningen 2020 - 2024. U heeft ons gevraagd om u nader te informeren over de activiteiten die we uitvoeren voor een klimaatbestendige gemeente. In deze brief geven wij u een tussenstand over de uitgevoerde en in voorbereiding zijnde activiteiten rondom klimaatadaptatie.

De uitvoeringsagenda kan gezien worden als het parapluplan op het thema klimaatadaptatie. Onder andere via ons nieuwe groenplan Vitamine G (met uitvoeringsplan) en het Groninger Water en Rioleringsplan wordt gewerkt aan de doelstellingen en activiteiten zoals beschreven in Klimaatbestendig Groningen.

Urgente en onwenselijke situaties.

In de uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen hebben we als doel gesteld om in 2050 klimaatbestendig te zijn. Op basis van een risico inschatting hebben wij verschillende situaties die door klimaatverandering kunnen ontstaan ingedeeld in Urgente, Onwenselijke en Acceptabele situaties. Urgente situaties willen wij op korte termijn oplossen. Onwenselijke situaties pakken we op volgens de strategie van het meekoppelen. Voor meer info verwijzen wij u naar de uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen en daarbij behorende bijlageboek, <https://gemeente.groningen.nl/groningen-klimaatbestendig>

Het nu meegestuurde werkplan (zie bijlage 1 bij deze brief), laat zien wat we al gedaan hebben en wat er in de planning zit om urgente en onwenselijke

situaties aan te pakken. Het werkplan is opgebouwd rondom een aantal thema's:

- Fysieke maatregelen: Door het veranderende klimaat hebben we te maken met extremere weersomstandigheden. De gemeente Groningen probeert deze extremen op te vangen en de gemeente klimaatbestendiger te maken. Eén van de manieren waarop dit gebeurt is het ontharden en vergroenen van de openbare ruimte. Ontharden en vergroenen zorgt ervoor dat we water beter opvangen, vasthouden en gecontroleerd afvoeren. Vergroenen (met name bomen) zorgt hiernaast ook voor het dempen van de gevoelstemperatuur ten tijde van hitte.
- Planvorming, netwerk en onderzoek: De implementatie van klimaatadaptieve maatregelen vraagt in sommige gevallen nog om aanvullend onderzoek, afstemming met derden of aanvullend beleid.
- Participatie, communicatie en stimulering: Ons primaat ligt in de openbare ruimte. We hebben daar als gemeente een regisserende rol. Klimaatbestendig worden kan de gemeente echter niet alleen. Ook in het private eigendom moeten maatregelen worden genomen om klimaatbestendig te worden. Om deze reden hebben we in de uitvoering ook veel aandacht voor participatie, communicatie en bewustwording.

Per thema lichten we een aantal onderdelen nader toe en geven wij kort de stand van zaken rondom urgente en onwenselijke situaties aan.

Fysieke maatregelen *hitte en groen*

In het uitvoeringsplan behorend bij de groenvisie Vitamine G staat een flinke lijst van groenprojecten genoemd. In het werkplan hebben we de projecten uitgelicht die klimaatadaptatie als speerpunt hebben. In deze projecten (zie bijlage) planten we extra bomen aan en vergroenen we pleinen, straten en andere stenige ruimtes. Enkele voorbeelden die we samen met bewoners van de gemeente uitvoeren zijn:

Caspomor-park Paddepoel; vergroenen van de tussenruimte tussen flatgebouwen. Een initiatiefgroep heeft een plan ingediend om de tussenruimte tussen drie flatgebouwen te vergoenen, ecologisch in te richten, hier water op te vangen, en ontmoetingsruimte te creëren. Gemeente en Lefier voeren het plan uit. Uitvoering is dit jaar (november) gestart.

Vergroening Schouwburgplein, Sint Jansstraat en de omgeving van de Kattenbrug. Uitvoering van het eerste deel, de Kattenbrug vindt op dit moment plaats en is begin 2022 gereed. Een natuurinclusief ontwerp met groene kades.

Groene schoolpleinen; planvorming voor het vergroenen van 4 schoolpleinen in 2021. Locaties: de Borg (Haren) (uitvoering 2021), De Ploeg (Hoogkerk), De Zaaier (Paddepoel), Karrepad (Indische buurt) (uitvoering 2022). Op de foto de aanleg van een groen schoolplein en tiny forest in Haren, de Borg.

Herinrichting en vergroenen Selwerd Zuid in combinatie met aanleg warmtenet. Een van de uitwerkingen is het schetsontwerp voor vergroenen van de Abeelstraat. Uitvoering start eind 2021.

Ons streven is om in 2050 als gemeente klimaatbestendig te zijn. Bij gebiedsontwikkeling houden we daarom standaard rekening met klimaatbestendigheid. In de uitvoeringsagenda hebben we beleidsrichtlijnen opgesteld voor het klimaatadaptief inrichten van de openbare ruimte. De afgelopen twee jaar hebben we met deze richtlijnen geoefend (o.a. in Suikerzijde en Damsterplein). In het instrument Natuurinclusief Bouwen zijn de beleidsrichtlijnen, voor zover deze betrekking hebben op nieuwbouw en de directe omgeving ervan, opgenomen. De komende tijd willen wij met het Natuurinclusief Bouwen in concrete woningbouwprojecten meer ervaring opdoen. In een aantal (woningbouw) ontwikkelingen starten wij een pilot. In het eerste kwartaal van 2022 beginnen we met een onderzoek naar de juridische verankering van de beleidsrichtlijnen hitte en groen, die buiten de mogelijkheden van Natuurinclusief bouwen vallen. We inventariseren hoe we de beleidsregels het beste kunnen borgen. Dit bijvoorbeeld in relatie tot mogelijke financiële consequenties voor ruimtelijke ontwikkelingen. Tenslotte is de (concept) Ontwerpleidraad Leefkwaliteit Openbare Ruimte “Nieuwe Ruimte” ook gericht op het vergroenen en klimaatbestendig maken van straten. Deze leidraad ligt eind dit jaar voor besluitvorming voor. We werken samen met onder andere warmtenet of corporaties (wijkvernieuwing) om bij ingrepen in de openbare ruimte, de straat meteen klimaatbestendig in te richten. Een voorbeeld hiervan is de aanleg van het warmtenet in Paddepoel.

Ten aanzien van urgente en ongewenste situaties en locaties zijn verschillende stappen gezet. In de risicokaart met urgente hitte-locaties zijn

het de locaties in de openbare ruimte die in de klimaatagenda als urgent zijn aangewezen. Dit zijn de Grote Markt, Vismarkt, Damsterplein, Ossenmarkt, het terrein bij de voormalige Suikerfabriek en de omgeving rondom de Euroborg. Voor twee locaties worden inmiddels plannen gemaakt: het ontwerp van de Grote Markt met meer bomen en de aanpak van het Damsterplein (toekenning Europese subsidie). Ook de omgeving van de Euroborg (de Linie) wordt vergroend. Conform het groenplan worden er in de Linie extra bomen geplant (uitvoering 2022). In de binnenstad gaan we in 2022 tevens aan de slag met de aanleg van Dudok aan het Diep als nieuwe groene verblijfsplek in een versteende binnenstad. Andere belangrijke (in de klimaatagenda aangemerkt als onwenselijke) situaties zijn wijken met relatief veel ouderen en hitte. Dit zijn de wijken Vinkhuizen, Paddepoel en de kern Hoogkerk. Via het groenplan zijn hier extra financiële middelen voorhanden voor groene maatregelen in de openbare ruimte. In 2022 beginnen we met de uitvoering van concrete maatregelen in Vinkhuizen. In 2021 vond er al een hitte-safari plaats met inwoners en woningbouwcorporaties in Vinkhuizen. Met foto's konden inwoners hitte-plekken aanwijzen. Volgend jaar gaan we op basis van de aangedragen locaties aan de slag met het vergroenen van de wijk. We werken daarin samen met de woningbouwcorporaties en het gebiedsteam en koppelen groenopgaven, waar mogelijk, aan andere opgaven in wijken.

Ontwerp voor het Damsterplein

Nieuwe plannen voor de Grote Markt

Schoolpleinen

Klimaatbestendige schoolpleinen vormen ook een prioriteit in het klimaat, gezondheid-, en onderwijsbeleid. Kinderen tot circa twaalf jaar hebben een ander warmtebesef dan volwassenen en zijn daardoor kwetsbaarder voor hittestress. In 2021/2022 doen we een bijdrage, in nauwe samenwerking met kinderopvanglocaties en scholen, in het vergroenen van vier kind- en schoolpleinen. Dit financieren we uit onderwijsmiddelen in combinatie met het Groenplan. Daarmee leggen we een connectie tussen een groene en een beweegvriendelijke omgeving voor kinderen om de mentale en fysieke ontwikkeling van kinderen te ondersteunen.

Het eerste schoolplein, de Borg in Haren is in november 2021 opgeleverd. Naast het vergroenen van het schoolplein is ook een tiny forest aangelegd om de biodiversiteit te vergroten. De andere drie schoolpleinen in Hoogkerk, Paddepoel en Indische buurt worden in het voorjaar van 2022 aangepakt.

Scholen spelen tevens een belangrijke rol bij tiny forests. Zo zijn de pas gerealiseerde tiny forests in Haren en Ten Boer bijvoorbeeld samen met schoolklassen aangelegd en worden ze ook door de scholen onderhouden.

Onder ‘participatie’ kunt u verder onze ondersteunende en stimulerende maatregelen lezen.

water(overlast) en droogte

We hebben in onze uitvoeringsagenda 89 urgente wateroverlast situaties geconstateerd. Hiervan hebben we ons tot doel gesteld om die binnen de looptijd van de huidige uitvoeringsagenda verholpen dan wel beperkt te hebben. Het gaat hierbij om bijvoorbeeld bedreiging van vitale infrastructuur en kwetsbare groepen en belemmering van hulpdiensten (toegang van gebouwen of routes). De 89 locaties hebben we geïnventariseerd. Allereerst is gekeken of de werkelijke situatie overeenkomt met de modelmatige situatie, hoe de eigendomssituatie is en wat de omvang van de oplossing is. In tweede instantie vertalen we dit naar eenheden: de globale kosten, voor hoeveel kuub water er een oplossing gevonden moet worden, wat de omvang moet zijn van technische oplossingen, wat de geschatte doorlooptijd is op basis van die gegevens en welke communicatie of berichtgeving dit vergt met welke stakeholders. Ook wordt een inschatting gemaakt van de effectiviteit van de beoogde maatregelen, uitgedrukt in te voorkomen schade. Een aantal situaties/locaties bevinden zich buiten het eigendom van de gemeente. In die gevallen wordt het gesprek met de eigenaar opgepakt (te denken valt aan provinciale wegen). We verwachten de inventarisatie in 2021 af te kunnen ronden. Vervolgens gaan we een prioritering aanbrenge. Dit voorstel koppelen we terug aan de raad. In de periode 2022 – 2024 vindt de daadwerkelijke uitvoering plaats.

In de uitvoeringsagenda is ook een aantal beleidsrichtlijnen opgenomen om te voorkomen dat er nieuwe urgente of overlastgevende situaties worden gecreëerd. Deze richtlijnen werken wij ten aanzien van water(overlast) verder uit in de bestaande Hemelwaterverordening. Wij streven er naar deze verordening in het tweede kwartaal van 2022 aan uw raad ter besluitvorming aan te bieden.

Inventarisatie putdeksels

Een bijzondere categorie is het risico op opdrijvende putdeksels. Bij een hevige bui kan de druk in het riool zo groot worden dat losse deksels van de put loskomen. Dit zien wij als een potentieel ernstige situatie op plekken waar verkeer aanwezig is: bij situaties waar veel water op straat staat, zijn missende putdeksels niet te zien. In 2010 is een risicobeoordeling gedaan en zijn rioolputten op locaties waar dit risico destijds voorzien was, zodanig aangepast dat de deksel vastzit.

Tijdens de klimaatstresstesten is deze analyse opnieuw gedaan en is uit een indicatie naar voren gekomen dat voor circa 4.000 putdeksels in de gemeente Groningen het risico bestaat dat ze los raken van de put. (Het aantal

putdeksels in Groningen is 26.000). Dit aantal noopte tot nader onderzoek. Inmiddels is door een aangescherpte analyse, op basis van werkelijke data van het rioolstelsel, gebleken dat er een potentieel risico voor enkele honderden rioolputten bestaat. Dit risico komt voor bij een bui die eens in de 100 jaar kan vallen. Voor deze locaties wordt nu verder in kaart gebracht wat het risico is en welke prioritering noodzakelijk. Volgens planning start de daadwerkelijke uitvoering vanaf 2022.

Onderzoek droogte

Door klimaatverandering is de verwachting dat het gemiddelde maximale neerslagtekort gedurende het groeiseizoen (=zomerhalfjaar) toeneemt met 30% in 2050. Een gevolg hiervan is een grondwaterstanddaling. Bij een te lage grondwaterstand kan schade ontstaan. Met name in stedelijk gebied kunnen lage grondwaterstanden leiden tot scheurvorming in wegen en ondergrondse infrastructuur. In 2019 hebben we een analyse uitgevoerd om het risico op inklinking van de bodem door grondwaterstanddaling te bepalen. De conclusie van die analyse is dat het risico beperkt is in de gemeente Groningen. Er is weinig tot geen risico op scheurvorming in wegen en ondergrondse infrastructuur.

Het neerslagtekort en een lagere grondwaterstand kunnen echter ook leiden tot droogte. De komende tijd onderzoeken we op basis van de hiervoor genoemde uitgangspunten wat de droogterisico's zijn en waar in de gemeente de risico's het grootst zijn. Het gemeentelijke grondwatermeetnet biedt voor deze analyse de benodigde data en in combinatie met een recent voor de gemeente ontwikkeld grondwatermodel kunnen we voorspellingen doen. We verwachten de resultaten hiervan in de loop van 2022. Om de kans op verdroging te verkleinen is het van groot belang dat er voldoende groen en oppervlaktewater aanwezig is om water te bergen en vertraagd af te geven aan de bodem. In stedelijk gebied, met veel verharding en weinig ruimte voor groen en water, zullen ondergrondse infiltratievoorzieningen eventueel oplossingen bieden. Bij het klimaatbestendig inrichten van zowel bestaande als nieuwe gebieden is het daarom van belang dat maatregelen voor hevige neerslag bij voorkeur een groen karakter hebben en passen we regenwaterriolen toe die zowel kunnen draineren als infiltreren. Deze maatregelen zijn een uitwerking van bestaand beleid (GWRP en Groningen Klimaatbestendig).

Planvorming, netwerk en onderzoek

De implementatie van klimaatadaptieve maatregelen vraagt in sommige gevallen nog om aanvullend onderzoek naar de klimaateffecten, samenwerking met derden of een goede vertaling van de stresstesten en de uitvoeringsagenda in beleid. Hieronder lichten we een aantal zaken uit:

Risicodialogen

De term risicodialoog komt voort uit het rijksbeleid. Het refereert aan de samenwerking tussen gemeente en andere (private) partijen. Een

klimaatbestendige gemeente wordt immers enkel bereikt door gezamenlijke actie. Wij zijn met verschillende partijen in gesprek omtrent het thema klimaatadaptatie. De belangrijkste gesprekpartners lichten we hier nader toe.

Corporaties

We zijn in gesprek met de woningbouwcorporaties om gezamenlijk op te trekken voor klimaatbestendige wijken. De resultaten van deze gesprekken zullen onderdeel worden van de prestatieafspraken met de corporaties.

Bedrijven

Op het bedrijventerrein Euvelgunne hebben de bedrijvenvereniging ZO, gemeente, waterschappen, regio Groningen Assen en een aantal bedrijven samengewerkt om maatregelen te treffen rondom het voorkomen van wateroverlast. Wadi's en groene daken zijn aangelegd, regenwater is afgekoppeld naar de Hunze en regenwater wordt benut in het bedrijfsproces. (Als koelwater, spoelwater of bijvoorbeeld om jenever van te maken).

(www.klimaatregeleneuvelgunne.nl) Na goede ervaringen op het bedrijventerrein Euvelgunne zijn we nu ook aan de slag op twee andere bedrijventerreinen: Hoendiep en Driebond. Hier verkennen we samen met ondernemers welke mogelijkheden er zijn op de particuliere terreinen om water beter vast te houden en hittestress te voorkomen.

Lokaal Hitteplan

De gemeente heeft samen met verschillende zorg- en welzijnsorganisaties en woningbouwcorporaties een lokaal hitteplan opgesteld. In dit lokaal hitteplan zijn afspraken gemaakt om gezondheidsrisico's vanwege aanhoudende hitte te beheersen. In juli 2021 is het hitteplan ondertekend.

Regionale adaptatiestrategie

Met regionale partners wordt op dit moment gewerkt aan een regionale adaptatiestrategie. Dit conform de werkregio zoals bepaald in het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (rijk). De werkregio omvat de gehele provincie Groningen en Noord Drenthe. Onder leiding van de provincie Groningen nemen provincies, gemeenten, waterschappen, waterleidingbedrijven en veiligheidsregio's deel aan dit overleg. De gemeente Groningen neemt namens een aantal Groningse gemeenten deel aan de onlangs ingestelde stuurgroep. De verwachting is dat de Ruimtelijke Adaptatie Strategie in maart 2022 aan alle colleges wordt voorgelegd.

Binnen de kaders van de strategie wordt ook gewerkt aan het onderdeel risicodialogen. Met name met grensoverschrijdende partijen (zoals bijvoorbeeld Rijkswaterstaat) wordt bekeken of een gemeenschappelijke strategie nuttig en noodzakelijk is. Binnen de regionale samenwerking worden onderwerpen zoals droogte ook opgepakt. Het overleg in het kader van de regionale adaptatiestrategie is aanvullend en breder van aard dan reeds bestaande regionale overlegstructuren zoals bijvoorbeeld het Waterpas overleg en de waterketen. Deze laatste richten zich vooral op water, terwijl de RAS integraler is (gaat ook over vergroenen, droogte, hitte) en de relatie legt met ruimtelijke ordening.

Participatie, communicatie en stimulering

Er is, zowel landelijk als in onze regio, veel aandacht voor het onderwerp klimaatadaptatie. Klimaatverandering en de mogelijkheden om je aan te passen aan het veranderende klimaat, komen via de krant, tv en social media steeds meer onder de aandacht. Zo heeft Groningen bijvoorbeeld meegedaan aan het, door het ministerie van I&W geïnitieerde, NK-Tegelwippen. De afgelopen jaren zien we dan ook een toename in de vraag naar ondersteuning van adaptatie-initiatieven. Inwoners van Groningen weten ons steeds beter te vinden als het gaat over o.a. het aanleggen van geveltuinen, het ontstensen van de openbare ruimte of het subsidiëren van een groen dak. Via www.groningen.steenbreek.nl worden inwoners op de hoogte gehouden van allerlei groen- en ontsteningsinitiatieven bij hen in de buurt en worden ze enthousiast gemaakt om ook met voorstellen te komen. Dit jaar hebben we samen met de bewoners 835 geveltuinen aangelegd, fors meer dan de 620 uit 2020. Daarmee is 2021 het meest succesvolle geveltuinjaar ooit in onze gemeente Groningen. Die 835 geveltuinen zijn goed voor bijna 3,5 km nieuwe geveltuinen. Ook loopt de subsidieregeling voor groene daken heel goed. Vanwege het enorme animo is de regeling dit jaar eenmalig uitgebreid (van 2,5 ton naar 3,5 ton). De trend was in 2020 al zichtbaar toen het aantal groene daken steeg naar 350. In 2021 hebben we 390 initiatieven kunnen ondersteunen.

Jaartal	Aantal aanvragen subsidie groen dak	Aantal m2 groen dak met subsidie	Aantal gerealiseerde geveltuinen
2018	106	3800	600
2019	199	6200	400
2020	343	10300	600
2021	390	11800	835

We willen de huidige subsidieregelingen dan ook breder gaan inzetten, zodat we inwoners bij meerdere klimaatopgaven kunnen ondersteunen. In uw motie ‘Ambities Groene Daken’ heeft u al verwezen naar deze regeling en ook uw ambities hierin verwoord. Vanaf februari 2022 willen we de huidige Groendak subsidie verbreden naar een Groenblauwe subsidie. De Groenblauwe subsidie ondersteunt de ambities uit het Groenplan, de klimaatagenda en het GWRP. De subsidie is bedoeld als stimulans voor particulieren in de gemeente Groningen. Naast subsidie voor groene daken is het vanaf 2022 ook mogelijk subsidie te ontvangen voor het ontsteden, het planten van een boom, regenwateropslag vanaf 1000 liter en groene gevels (niet te verwarren met de groenstroken direct aan de gevel; de geveltuintjes). U wordt hierover in Q1 2022 geïnformeerd.

Meerdere inwoners zijn ook actief betrokken bij het ontsteden en vergroenen van de openbare ruimte. De eerste projecten in onder andere Hoornse Meer zijn al van start gegaan. Inwoners en gemeente werken samen om tegels weg te halen en te vervangen door groen, planten en bomen.

Bewoners van de M.L. Kingstraat vergroenen een steegje in samenwerking met de gemeente.

In 2021 voerde de gemeente de actie Vergroen je oprit uit om inwoners bewust te maken van het ontsteden van hun tuin

Communicatie

We organiseerden en organiseren verschillende activiteiten om inwoners en bedrijven meer bewust te maken van klimaatverandering en ze handelingsperspectief te geven om zich aan te passen aan het veranderende klimaat. Dat begint bij informeren en enthousiasmeren. Activiteiten waar we aan werken en aan hebben gewerkt, zijn o.a.:

- NK tegelwippen; in het kader van NK Tegelwippen hebben we verschillende PR activiteiten uitgevoerd om inwoners te motiveren mee te doen met het ontsteden. De tegeltaxi (ophaaldienst voor alle stenen) was daar een van.
- Groene burgemeester; Sinds oktober 2020 heeft Groningen de eerste groene burgemeester. Hij is aanspreekpunt en steunpunt voor Groningers die hun leefomgeving groener en de natuur in de gemeente sterker willen maken.

- Pilot wijk- en klimaatambassadeurs: Voor een aantal (prioritaire) wijken zijn wijkambassadeurs geworven. Het gaat om de wijken Vinkhuizen, Hoogkerk, Oosterpoort, Coendersborg, de Hoogte/Indische buurt, Korrewegwijk en de binnenstad. Voor Haren en Ten Boer zijn we ambassadeurs aan het werven. Zij gaan actief ophalen in de wijk waar inwoners willen vergroenen en helpen inwoners hiermee op weg. We willen met de ambassadeurs een duidelijke koppeling maken met onze gebiedsteams.
- Klimaatweek in januari en follow up in november: In januari organiseerde de gemeente Groningen samen met de akkoordpartners en het GCA een week die in het teken stond van klimaatverandering en klimaatadaptatie. Midden in de lock down, dus alles online, werden lezingen, workshops, tentoonstellingen, filmpjes en vergroeningsacties uitgevoerd. In november, tijdens Let's Gro vond er een vervolg op de klimaatweek plaats met activiteiten die we alleen 'live' konden doen. Zo werden onder andere de resultaten van de ontwerpmanifestatie Sponsland getoond met maquettes en panelen.

In de bijlage vindt u een uitgebreid overzicht van de werkzaamheden die we doen en hebben gedaan rondom klimaatadaptatie.

We vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

burgemeester,
Koen Schuiling

secretaris,
Christien Bronda

Deze brief is elektronisch aangemaakt en daarom niet ondertekend.